

Miloš Hons: Boj o českou moderní hudbu

KAREL STEINMETZ

Katedra hudební výchovy PdF Univerzity Palackého v Olomouci

Dvousvazková (v pořadí již čtvrtá) Honsova monografie nazvaná *Boj o českou moderní hudbu* vyšla v edici Musica viva pražského nakladatelství TOGGA. Autor rozdělil sledované období od 60. let předminulého století do začátku 2. světové války na dvě téměř shodné poloviny, přičemž rok 1900 je zvolen spíše orientačně. Poněkud militantní slovník (častá slova „boj“, „spor“, „útok“ apod.) se jako „červená nit“ vine celou knížkou, což charakterizuje poměry v české hudební kritice, estetice a publicistice dané doby, plné ideologické předpojatosti, v podstatě od zakladatele české muzikologie a hudební estetiky Otakara Hostinského po příslušníky dvou generací jeho následovníků, zvláště Zdeňka Nejedlého, Vladimíra Helferta, Václava Štěpána a mnoha dalších z obou stran pomyslné barikády. Miloš Hons sice vychází

z příslušných kapitol obou dílů akademických *Dějin české hudební kultury (1890–1945)* či z 1. svazku útlejší knížky *Česká hudební teorie novější doby (1850–1900)* Jitky Ludvové, ale zvláště zužitkováním hluboké heuristické práce vytvořil ještě plastičtější obraz doby, jak se jevil na poli české moderní hudby od druhé poloviny 19. do první části století dvacátého.

Miloš Hons jako autor skvělé knížky *Hudební analýza* nemohl otevřít vhléd do problematiky bojů o českou moderní hudbu šťastněji než kapitolou právě o hudební analýze s podtitulem „O genezi analyticko-kritických postojů“, v níž se zcela stírá význam hraničního roku 1900 obou svazků monografie (což je ovšem zcela logické i v mnoha dalších případech). Následující dvě kapitoly reflektují počátky české hudebně teoretické pedagogiky na pražských učilištích – konzervatoři, varhanické škole a na univerzitě, ale též na Janáčkově brněnské varhanické škole – a počátky českého hudebního tisku (ale marginálně i nehupebních deníků, jako byly Národní listy, Politik či Pokrok). Všimá si zaměření jednotlivých titulů českého hudebního časopisectví – Dalibora (ten vycházel s kratičkými čtyřmi přerušeními od roku 1858 až do r. 1926 //), pak šestiletého období Ludevitem Procházkou založených Hudebních listů, dále Branbergerova a pak Rektorysova Smetany (začal vycházet však až ve 20. století) a Hudební revui, jež vycházela v letech pojednaných až ve 2. svazku, stejně jako to bylo v případě Listů Hudební matice (Tempo) a Helfertových Hudebních rozhledů; zde jen dodejme, že název kapitoly je: „K počátkům hudebního tisku“, a tak

časopisy vycházející až v meziválečném období, např. Klíč či Rytmus, v této kapitole samozřejmě absentují a Klíč je zmíněn v 2. svazku jen okrajově v souvislosti s jeho šéfredaktorem Mirko Očadlíkem. Do přehledu hudebních časopisů v 1. díle knížky by rozhodně patřila i Cecilie, v roce 1879 přejmenovaná na Cyrila, což byl časopis pro církevní a varhanní hudbu. Ovšem jeho absence má své opodstatnění, neboť tematicky vůbec nezapadá do Honsovy knihy.

Další kapitoly se zabývají předními zjevy české hudební kritiky, estetiky a teorie (O. Hostinský a jeho současníci L. Procházka, V.V. Zelený apod.). Ti zprvu vycházeli z Hostinského názorů, tj. formalistické estetiky (pokud jde jen o tzv. absolutní hudbu) a teorie pokroku, včetně reakcí na ně – konkrétně třeba u L. Janáčka či K. Steckera, což pak vyvrcholilo v tzv. boji o Smetanu, ale i třeba o Knittla.

Tento boj se pak „přenesl“ do 2. svazku (v němž se sledují léta 1900–1939), hlavně zásluhou Zdeňka Nejedlého, kdy se pak přidružil „boj o Dvořáka“ a následné odsuzování Janáčka, Nováka, Suka jako zjevů konzervativních. Svým rozsahem je v tomto 2. svazku největší kapitola „Zdeněk Nejedlý a jeho pokroková linie české moderní hudby“. V ní je pojednán Nejedlého vztah na jedné straně k tvorbě B. Smetany, Z. Fibicha, O. Ostrčila, J. B. Foerstera, L. Vycpálka, na druhé straně také k dílu A. Dvořáka, V. Nováka, J. Suka a L. Janáčka. Proti tomu jsou v další kapitole vyjádřeny názory Vladimíra Helferta (švagra Nejedlého) po té, co se 15 let po přesídlení do Brna (což de facto u něj způsobilo zásadní názorový obrat), zcela vymanil z vlivu hlavního představitele smetanovského tábora ve spisu *Česká moderní hudba: studie o české hudební tvořivosti*.

Kromě jinak orientovaného D. Orla se zapojily do „bojů“ o směřování české moderní hudby téměř všechny významné hudební osobnosti, a to jednak čeští univerzitní profesori z hudebně vědecké a estetické oblasti, jednak hudební kritici, publicisté i skladatelé. Tu první akademickou sféru zastupuje ve

4. kapitole 2. svazku významný současník Nejedlého a Helferta Otakar Zich, druhou skupinu reprezentují třeba Josef Bartoš, Hubert Doležil, K. B. Jirák, Emil Axman aj. Jak oba tábory viděly vývoj české moderní hudby a to, jak se Zdeněk Nejedlý a jeho přívrženci – strážci smetanovské tradice – dívali na další vývoj směřující k výbojům meziválečné avantgardy, je nastíněno v dalších kapitolách „Česká moderní hudba očima smetanovců a dvořákovců“, dále „Krise moderní hudby – svár tradice s vývojem“ a konečně „Obránci a apoštolové nové hudby“. Miloš Hons začal své úvahy o české moderní hudbě založené na hluboké znalosti literatury a písemných (literárních) pramenů, ale hlavně **hudebního** materiálu, což také dokládá ve své knize mj. velkým množstvím notových příkladů, pojednáním o hudební analýze. Bylo proto zcela na místě práci ukončit kapitolou „Česká hudba a vůdčí osobnosti moderní teorie“, v níž vyzdvihuje dva hudební teoretiky – Otakara Šína a Karla Janečka a také přínos jejich kritických názorů a analytického myšlení pro objektivitu soudů o směřování české moderní hudby. Polemizovat by se sice dalo o tom, zda je nejvhodnější uzavírat spis *Boj o českou moderní hudbu* apoteózou Ladislava Vycpálka, ale fakt, že knížka končí právě názory Karla Janečka, zakladatele oboru hudební teorie na pražské Akademii múzických umění, je velmi výmluvný. Vždyť Miloš Hons je na Ústavu hudební teorie a dějin hudby AMU jistě důstojným nástupcem právě Karla Janečka, Jaroslava Zicha, Karla Risingera, Jaroslava Smolky či ještě aktivních profesorů Vladimíra Tichého, Jaromíra Havlíka či Jana Vičara.

